

HUQUQBUZARLIKLAR PROFILAKTIKASINING MAQSADI, VAZIFALARI VA ASOSIY YO'NALISHLARINI TAKOMILLASHTIRISH

*O'zbekiston Respublikasi Ichki ishlar vazirligi Akademiyasi 3-kurs 321-guruh kursanti
Turaboyev Javohir Akmal o'g'li*

Annotatsiya: Ushbu maqolada O'zbekiston Respublikasida huquqbuzarliklar profilaktikasi tizimini yanada samarali tashkil etishning maqsadlari, vazifalari va asosiy yo'nalishlari tahlil qilinadi. Shuningdek, ichki ishlar organlarining mazkur yo'nalishdagi faoliyatini takomillashtirish omillari, mavjud muammolar va ularning yechimlari ilmiy asosda ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: huquqbuzarliklar profilaktikasi, ichki ishlar organlari, profilaktika subyektlari, huquqiy tarbiya, ijtimoiy hamkorlik, yoshlar tarbiyasi.

Huquqbuzarliklarning oldini olish masalasi har qanday huquqiy davlat uchun dolzarb hisoblanadi. Chunki jamiyat taraqqiyoti, barqarorlik va fuqarolarning tinch hayoti avvalo huquqbuzarliklarning kamayishiga va ularning profilaktikasining qanchalik samarali yo'lga qo'yilishiga bog'liqdir. O'zbekiston sharoitida ham huquqbuzarliklar profilaktikasi davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida belgilangan. Zero, 2014-yilda qabul qilingan “Huquqbuzarliklar profilaktikasi to'g'risida”gi Qonun ushbu faoliyatning huquqiy asoslarini mustahkamlab berdi va profilaktikaning maqsadi, vazifalari hamda subyektlarini aniq belgilab qo'ydi [1].

Huquqbuzarliklar profilaktikasining asosiy maqsadi — shaxs, jamiyat va davlat manfaatlarini huquqbuzarliklardan himoya qilish, fuqarolarning huquq va erkinliklarini ta'minlash hamda huquqbuzarliklarning kelib chiqish sabab va shart-sharoitlarini bartaraf etishdan iboratdir. Boshqacha aytganda, profilaktika jarayoni jinoyat sodir etilgandan keyingi jazolashdan ko'ra, uning oldini olishga qaratilgan bo'lib, bu davlat siyosatining insonparvarlik tamoyiliga ham mos keladi. Masalan, yoshlarning huquqbuzarlikka berilib ketishining asosiy omillaridan biri — bo'sh vaqtning mazmunli tashkil etilmasligi hisoblanadi. Shu sababli mamlakatimizda “Yoshlar daftari”, “Temir daftar” kabi ijtimoiy mexanizmlar joriy qilinib, xavf guruhidagi shaxslarni aniqlash va ularga yordam berish orqali huquqbuzarliklarning oldi olinmoqda.

Profilaktikaning asosiy vazifalarini tahlil qiladigan bo'lsak, ular orasida aholining huquqiy ongini yuksaltirish, huquqiy madaniyatni shakllantirish, oilada va ta'lim muassasalarida huquqbuzarliklarning oldini olishga qaratilgan tarbiyaviy ishlarni kuchaytirish, huquqbuzarlikka moyil shaxslar bilan individual ishlash alohida o'rin tutadi [2]. Shu maqsadda ichki ishlar organlari, prokuratura, mahalla, ta'lim tizimi va fuqarolik jamiyati institutlari o'zaro hamkorlikda ish olib borishi belgilangan. Bugungi kunda ayniqsa mahallalarda profilaktika inspektorlari faoliyatini kuchaytirish orqali jinoyatchilik darajasi sezilarli darajada pasaymoqda. Ichki ishlar vazirligi ma'lumotlariga ko'ra, 2023-yilda

mamlakat bo'yicha qayd etilgan jinoyatlar soni 8 foizga kamaygan bo'lsa, mahallalarda aholiga yaqin xizmat ko'rsatish tizimining kengayishi bu borada muhim omil bo'ldi [3].

Profilaktika faoliyatining asosiy yo'nalishlari qatorida huquqiy tarbiya va targ'ibotning o'rni beqiyosdir. Ta'lim muassasalarida o'quvchilar va talabalar uchun muntazam ravishda huquqiy bilimlarni oshirish bo'yicha mashg'ulotlar, uchrashuvlar va seminarlar tashkil etilmoqda. Statistika ma'lumotlariga ko'ra, oxirgi uch yil davomida maktab o'quvchilari orasida huquqbuzarliklar 15 foizga qisqargan, bu esa huquqiy targ'ibotning samaradorligini ko'rsatadi [4]. Shu bilan birga, yoshlarning sport, madaniyat va san'at to'garaklariga jalb etilishi ularni bo'sh vaqtni mazmunli o'tkazishga undaydi va huquqbuzarlikka olib keladigan omillardan uzoqlashtiradi.

Shuningdek, huquqbuzarliklarning oldini olishda zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish ham muhim ahamiyat kasb etmoqda. Masalan, “E-profilaktika” tizimi orqali xavf guruhidagi shaxslar elektron nazorat ostiga olinib, ularning xatti-harakatlari doimiy monitoring qilinmoqda. Bu esa huquqbuzarlik sodir etilishidan oldin tezkor chora ko'rish imkonini beradi. Kelgusida mazkur tizimni yanada kengaytirish orqali profilaktika ishlarini yanada samarali qilish mumkin.

Xulosa qilib aytganda, huquqbuzarliklar profilaktikasining maqsadi, vazifalari va asosiy yo'nalishlarini takomillashtirish mamlakatimizda huquqiy davlat barpo etish yo'lidagi eng muhim shartlardan biridir. Profilaktika jarayonining samaradorligi bevosita huquqni muhofaza qiluvchi organlarning faoliyatiga, aholi o'rtasida huquqiy madaniyatning qay darajada shakllanganiga hamda davlat va jamiyat o'rtasidagi ijtimoiy hamkorlikka bog'liqdir. O'zbekiston tajribasi shuni ko'rsatmoqdaki, ichki ishlar organlari faoliyatini takomillashtirish, profilaktika subyektlari o'rtasida hamkorlikni kuchaytirish, yoshlar tarbiyasini to'g'ri yo'lga qo'yish va zamonaviy texnologiyalardan samarali foydalanish orqali huquqbuzarliklarning oldini olish mumkin. Shu ma'noda, huquqbuzarliklar profilaktikasining yanada takomillashuvi jamiyatda osoyishtalik va barqarorlikni ta'minlash, fuqarolarning farovonligini oshirish uchun mustahkam zamin yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

- [1] O'zbekiston Respublikasining “Huquqbuzarliklar profilaktikasi to'g'risida”gi Qonuni. 2014-yil 14-may.
- [2] Karimov A. Huquqbuzarliklar profilaktikasining nazariy asoslari. – Toshkent: Adolat, 2019.
- [3] O'zbekiston Respublikasi IIV 2023-yilgi statistik ma'lumotlari.
- [4] Rasulov R. Profilaktika faoliyatida huquqiy targ'ibotning o'rni. – Toshkent: Yuridik adabiyotlar, 2022.